

***ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΛΙΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟ ΣΤΟ
ΒΑΛΤΕΣΙΝΙΚΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ***

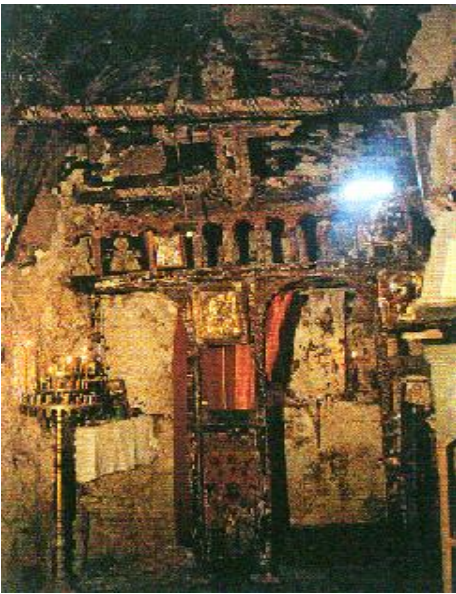

Επιμέλεια: Παναγούλια - Κουτσούκου Αδαμαντία
Επεξεργασία φωτογραφίας: Κουτσούκου Μάρω
ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2005

ΤΟ ΒΑΛΤΕΣΙΝΙΚΟ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821 ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΡΙΜΠΙΑ

(Απόσπασμα από μελέτη, του πολυσέβαστου δασκάλου μας, που δημοσιεύτηκε το 1985)

Το «Παλιομονάστηρο» άπαρτο κάστρο στις μανιασμένες επιθέσεις του Μπραΐμη

Μικρό παιδί, στο χωριό, άκουγα, καμιά φορά τους μεγαλύτερους, να μιλούν με δέος και σεβασμό για το «Παλιομονάστηρο» και την ηρωική ιστορία του. Είχαν διατηρήσει στην αγαθή μνήμη τους και εκείνοι, όσα είχαν αρπάξει τα περίεργα κι αχόρταγα αυτιά τους, από τις αφηγήσεις των γερόντων της παλιότερης εποχής...

Πρόκειται για το σεπτό Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου, που βρίσκεται καμιά σαρανταριά λεπτά, ποδαρόδρομο, έξω και προς τα βόρεια του Βαλτεσινίκου. Η τοποθεσία είναι άγρια, φοβερά μεγαλόπρεπη και σχεδόν απρόσιτη. Παλιότερα που δεν υπήρχε δρόμος υποφερτός, ήταν πολύ δύσκολο να φτάσει κανείς εκεί, χωρίς άνθρωπο που να γνώριζε καλά τον τόπο...

«Βοηθά σε ο τόπος Διγενή και βγαίνεις ανδρειωμένος»

Μέσα σ' έναν άγριο, απροσπέλαστο και σαρακοφαγωμένο βράχο, σκαρώθηκε το «Παλιομονάστηρο». Οι φυσικές σπηλιές φράχτηκαν και συμπληρώθηκαν με ανθρώπινες τεχνικές επεμβάσεις.

Πρέπει να ήσαν πολύ πεισματάρικα και πολύ επιδέξια τα προγονικά εκείνα χέρια, για να ολοκληρώσουν ένα τόσο επίπονο και παράτολμο εγχείρημα.

«Βουνά, λόγγοι και γκρεμοί,

Λευτεριάς Προσκυνητάρια

Και τα πάτησαν Θεοί...»: Διονύσιος Σολωμός.

Το μεγάλο στόμιο φράχτηκε με καλοχτισμένο και γεροδεμένο χοντρό τοίχο, από καλοπελεκημένα και μαστορικά συναρμολογημένα λιθάρια. Πέτρινη σκάλα, σύρριζα κι ανοδικά στη φάτσα του βράχου, οδηγεί στη μεγάλη σπηλιά. Πιο πάνω, στενός εξωτερικός και δυσκολοπάτητος διάδρομος φέρνει τον επισκέπτη στο εσωτερικό, από μία μικρή πορτούλα. Από κάτω, άλλη πιο μεγάλη και πιο ομαλή είσοδος οδηγεί σε χαμηλότερο διμέρισμα. Ολόγυρα στα κτίσματα και στα γεροδεμένα διαζώματα, πολεμίστρες σε κάθε επίκαιρο σημείο, για την προστασία του Μοναστηριού από ενδεχόμενες εχθρικές προσβολές.

Στο εσωτερικό διαμορφώθηκαν δύο εκκλησάκια. Το ένα τιμά τη μνήμη του Αγίου Νικολάου, τρυπωμένο σε σφαιρικό κοίλωμα του βράχου, διευρυμένο κάπως και πλούσια βραχογραφημένο. Από τις τοιχογραφίες του, σώζονται ελάχιστα υπολείμματα. τις έφαγε ο χρόνος, η υγρασία και η εγκατάλειψη.

Οι εικόνες από αριστερά: Πέτρος και Παύλος, Ο Παντοκράτορας στον Βράχο της Ανάληψης, Οι Ιεράρχες υπό την Πλατυτέραν

Ακριβώς επάνω από τον Άγιο- Νικόλα, σε άλλη φυσική σπηλιά διαμορφώθηκε το εκκλησάκι της Ανάληψης. Πολλές από τις καλλιτεχνικές τοιχογραφίες του σώζονται ακόμη σε καλή κατάσταση. Ο επάνω όροφος δεν είχε τόση υγρασία όση ο κάτω και γλίτωσαν από τη μούχλα και το ξεθώριασμα. Οι επικοινωνίες στο εσωτερικό γίνονται με λαβυρινθώδεις, στενούς δρομίσκους. Όλα τα προσιτά διαμερίσματα εξυπηρετούνται κανονικά. Λένε πως υπάρχουν κι άλλες τρύπες, που δεν τόλμησε κανείς να τις πλησιάσει και να τις εξερευνήσει. Πότε χτίστηκε το Μοναστήρι, είναι άγνωστο. Σύμφωνα με μία παράδοση που την κουβέντιαζαν

συχνά ο Γιώργης ο Παύλος (Γεώργιος Παυλόπουλος), ο καλός μου δάσκαλος: Στάθης Βραχνός, ο πατέρας μου: ο Παπαγιώργης, ο Θεodorής ο Μπαλόγιαννης και άλλοι, η ίδρυση του Μοναστηριού πρέπει να έγινε ανάμεσα στα 1780 και 1800. Στο Βαλτεσινίκο, εκτός από τους πολλούς παπάδες, υπήρχε κείνο τον καιρό κι ένας παπάς, που τον έλεγαν Δημήτρη Παπαδημητρακόπουλο.

Ήταν πατέρας του Γιώργη, που πολέμησε γενναία εναντίον του Ιμπραήμ και σκοτώθηκε στα Τρίκορφα. Ο Παπαδημήτρης είχε έναν μεγαλύτερο αδελφό λεγόμενο Καλλίνικο, που πήρε τα μάτια του κι έφυγε κι έγινε καλόγερος στο Άγιον Όρος.

Ο Καλλίνικος, μία νύχτα είδε στον ύπνο του ένα ασυνήθιστο όνειρο: Παρουσιάστηκε ο Άγιος-Νικόλας και άρχισε να τον μαλώνει που κλείστηκε στο Μοναστήρι, μακριά από το χωριό του, ενώ αν έμενε εκεί, θα μπορούσε να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στην σκλαβωμένη πατρίδα.

Σαστισμένος ο Καλόγερος, τόλμησε να ρωτήσει τον Άγιο-Νικόλα τι είδους υπηρεσίες και με ποιόν τρόπο θα τις προσφέρει. Τότε, πήρε αυτήν την απάντηση: «**Αύριο κιόλα, θα σηκωθείς και θα φύγεις από δω. Θα πας στο χωριό και θα χτίσεις ένα Μοναστήρι**

στο όνομά μου. Μη φοβηθείς και μη διστάσεις μπροστά σε καμία δυσκολία και σε κανένα εμπόδιο. Το έργο που αναλαμβάνεις είναι πολύ κουραστικό, αλλά θα επιμείνεις, ώσπου να το βγάλεις πέρα. Εγώ θα σου συμπαρασταθώ και θα σε φωτίσω, να αντιμετωπίσεις όλες τις αναποδιές.

Να ξέρεις μόνο, ότι δεν το ζητάω για τη δική μου λατρεία, **αλλά για να προστατέψω το χωριό από κάποια καταστροφή, που θα το απειλήσει.** Ο

Καλλίνικος πειθαρχώντας στην προτρεπτική, προστατευτική, προφητική

επιταγή του Άγιο-Νικόλα, μάζεψε τα λιγοστά πραγματάκια του και ύστερα από μερικές μέρες έφθασεν, στο μαγευτικό Βαλτεσινίκο. Έκαμε αμέσως γνωστά τα καθέκαστα του ερχομού του στους προύχοντες και σ' όλους τους κατοίκους του χωριού και ζήτησε τη συμπαράστασή τους, ηθική και υλική, για να ξεκινήσει το έργο.

Ευαγγελιστές

Με την καθολικά ενεργητική συμμετοχή στο δημιουργικό προσκλητήριο, όλα πήγαν καλά, παρά τις αφάνταστες δυσχέρειες που αντιμετωπίστηκαν. Το Μοναστήρι έγινε και ο Καλλίνικος εγκαταστάθηκε σ' αυτό, με άλλους μοναχούς. Ήταν ο πρώτος Ηγούμενος.

Είπαμε, ότι η ανταπόκριση των χωρικών στο κάλεσμα του μοναχού Καλλίνικου ήταν καθολικά ενεργητική. Ναι, όλοι ανταποκρίθηκαν ολοπρόθυμα, εκτός από έναν. Αυτός ο μοναδικός αρνητής, ήταν κάποιος Ζαντές...

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Ξέρουμε ότι ο Σουλτάνος, μη μπορώντας να καταπνίξει μόνος του την Ελληνική Επανάσταση, που φούντωνε ανησυχητικά σε στεριά και θάλασσα, ζήτησε βοήθεια από τον πασά της Αιγύπτου Μωχάμετ Άλη. Αυτός έστειλε στην Πελοπόννησο τον θετό γιο του Ιμπραΐμ, με δυνάμεις άρτια εξοπλισμένες και άριστα οργανωμένες από Γάλλους αξιωματικούς, που ακολουθούσαν κοντά οι ίδιοι και κατάστρωναν τα σχέδια των πολεμικών επιχειρήσεων.

Ο Μπραΐμης, αφού κατάκαψε, καταλήστεψε και καταταράννησε τις άλλες περιοχές του Μοριά, έφτασε στη Γορτυνία, το Σεπτέμβρη του 1826. Ας θυμηθούμε, ότι η αντιστασιακή δύναμη των Μοραϊτών είχε εκμηδενισθεί από την ξενοκίνητη ξενόδοουλη και αντεθνική δράση των γνωστών Νενέκων* της εποχής.

Ο Γέρος του Μοριά, ο περήφανος ελευθερωτής της Τριπολιτσάς και νικητής των Δερβενακίων, αφού έχασε τον πρωτότοκο γιό του τον Πάνο στον εμφύλιο από βόλι εθνοπροδοτικό, κρατιόταν δέσμιος στο Μοναστήρι της Ύδρας, από τους επαίσχυντους εκείνους ραδιούργους αδελφοκτόνους, σαν το λιοντάρι στο κλουβί. Έτσι ο Μπραΐμης Βρήκε ευνοϊκά τα πράγματα και αλώνιζε ασύδοτος και αχαλίνωτος στον κατακαημένο το Μοριά.

* Νενέκος Δημήτριος, οπλαρχηγός από την Αχαΐα, διακρίθηκε στην πολιορκία του Μεσολογγίου και της Πάτρας. Το 1827, μετά από την καταστροφή της Πελοποννήσου από τον Ιμπραΐμ, έχει ήδη γίνει Μπέης και προσπαθεί να πείσει τους Έλληνες να καταθέσουν τα όπλα. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης τον αποκύρηξε για την προδοσία αυτή. Ο Σαγιάς, εξοργισμένος, τον σκότωσε το 1828.

Ο Ιμπραήμ, «μένεα πνέων» εναντίον του Βαλτεσινίκου, αποφάσισε να το εξαφανίσει «διά πυρός και σιδήρου». Ο λόγος: Μία ομάδα από παλικάρια, με αρχηγό το Βαλτεσινιώτη Γεώργιο Μπούμπουλη η Κούνα, έπιασαν αιχμάλωτο τον πρώτο ανιμιό του, «το Μπεόπουλο». Ο Γεώργιος Μπούμπουλης (που ήξερε καλά τούρκικα), ήθελε να του πάρει πληροφορίες για να πετύχει όσα πιο

πολλά και καλά ανταλλάγματα. Ενώ ήθελαν να τον διατηρήσουν ζωντανό και να τον ανταλλάξουν με Έλληνες αιχμαλώτους, τον σκότωσε μπαμπέσικα κάποιος υστερόβουλος και στενοκέφαλος Αγριδιώτης.

— /// —

*...σκοτώσαν το Μπεόπουλο, τ' ανήψι του Μπραΐμη,
Ψηλά στις Λάστας το βουνό, στις Νέρωτες το ρέμα
Κι εκεί να ακούστε κλάηματα, τούρκικα μοιριολόγια!...*

— /// —

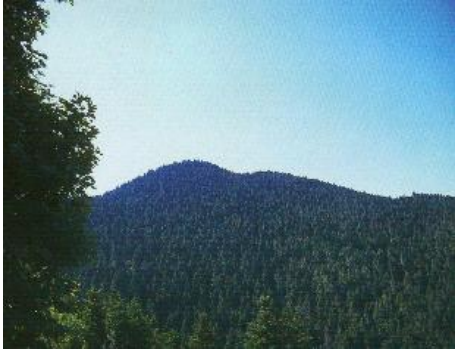
Φυσικά, ο Μπραΐμης, έμαθε τα δυσάρεστα από αιχμαλώτους κι από τους δικούς του και έγινε θηρίο μοναχό. (Δεν λέμε πως μέχρι κείνη την ώρα ήταν άγιος). Αφού διέταξε γενικό πένθος σ'όλο το στρατόπεδο, πήρε την απόφαση να εκδικηθεί το θάνατο του ανιμιού του, περνώντας την ορεινή Γορτυνία «διά πυρός και σιδήρου». Οι στρατιώτες του γύριζαν μέσα στα άγρια βουνά, χτενίζοντας τον τόπο, σπιθαμή προς σπιθαμή.

Τον Αύγουστο του 1826 μπήκε στο Βαλτεσινίκο ο Μπραΐμης και έστησε το στρατηγείο του στο σπίτι του Παναγιώτη Σαρή. Ύστερα σκόρπισε τα στρατεύματα του στα στανοτόπια και μάζεψε χιλιάδες γιδοπρόβατα, βόδια και άλλα ζώα, για να μη βρίσκουν τίποτα οι κνηγνημένοι Έλληνες να φάνε.

Ανθρώπους, φυσικά, δεν βρήκε στο χωριό. Πρόλαβαν κι έφυγαν, για να γλιτώσουν από την ταπείνωση και τη σφαγή. Ο Μπραΐμης έκαψε όλα τα σπίτια εκτός από τρία. Το ένα ήταν εκείνο που έμενε. Το άλλο ήταν ο Πύργος των Δεσποταίων, που χρησίμευε για αποθήκη τροφίμων. Τέλος, το τρίτο, το έσωσε ένας Τούρκος, που ζούσε προεπαναστατικά στα Λαγκάδια κι είχε φιλίες με τον Βαλτεσινιώτη ιδιοκτήτη του, Αναγνώστη Χριστόπουλο. Από τ' άλλα, δεν έμεινε ούτε

κολομπηθρόζυλο, που έλεγαν οι παλιότεροι. Προηγουμένως, είχε κάψει τη Λάστα, τη Βυτίνα και τα Μαγούλιανα.

Μου 'χει μείνει στο μυαλό ένα μέρος από το σχετικό δημοτικό τραγούδι που μας μάθαινε στο σχολείο ο δάσκαλός μας: ο Στάθης Βραχνός και το τραγουδούσαμε όλοι μαζί, στις εθνικές γιορτές, αλλά και στις εκδρομές:

— /// —

*Μπραήμ, μωρέ Μπραήμ, Μπραήμ πασάς επέρασε,
Μπραήμ πασάς επέρασε, με δεκοχτώ χιλιάδες,
Λάστα, Βυτίνα ρήμαξαν, κι ούλα τα καλυβάκια,
Έκαψαν τα Μαγούλιανα και το Βαλτεσινίκο.....*

— /// —

Βυτινιώτες, Μαγουλιανίτες και Βαλτεσινιώτες έσμιζαν και γύρισαν να βρουν τρόπο για να σωθούν. Μερικοί χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες και μπήκαν μέσα στα πυκνά και απέραντα δάση, για να αποφύγουν τον κίνδυνο. Καμιά τριακοσαριά και παραπάνω, διάλεξαν για σίγουρο καταφύγιο, το Μοναστήρι του Άγιο- Νικόλα στο Βαλτεσινίκο.

— /// —

Βαλτεσινιώτικο βουνό

Ψηλά της «Γριάς Λιθάρι».

Βγαίνει ένα κρύο νερό,

από μια κρύα βρύση.....

Πάνε κι οι νιές και πλένουνε

Και μένουν παγωμένες!

πάνε και τα κλεφτόπουλα

Και γιαίνουν τις πληγιές τους!

Πήγε να μπει κι ο Ζαντές, αλλ' επειδή είχε αρνηθεί τις υπηρεσίες του όταν γινόταν η οικοδόμηση, δεν τον άφησαν. Φεύγει από κει ο πανάθλιος, πηγαίνει στο στρατόπεδο του Μπραΐμη και φανερώνει πού είχαν κρυφτεί οι πατριώτες του. Οι Τουρκαραπάδες, χωρίς αργοπορία, έφτασαν εκεί και βασάνιζαν τη σκέψη τους να βρουν τρόπο να αναγκάσουν τους έγκλειστους να παραδοθούν η να τους εξοντώσουν...

Έπιασαν καμιά τριανταριά άτομα, που είχαν κρυφτεί και λούφαζαν μέσα στους ποκνούς θάμνους, εκεί τριγύρω, πιστεύοντας ότι οι εχθροί δεν θα έφταναν ως εκεί κάτω. Που να φανταστούν ότι, με την προδοσία γίνονται τα πιο απίθανα. Σκότωσαν και το άλογο του Μαγουλιανίτη Δημήτρη Μπούκουρα, που μπαίνοντας αυτός μέσα, το είχε αφήσει κάτω στο χορτάρι, να βόσκει.

Αγωνιστές
ΦΩΤΟ:ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ,
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(Duprè, Παρίσι 1825)

Στις προτάσεις για παράδοση, που έγιναν φωναχτά, οι έγκλειστοι απάντησαν με ομαδικούς πυροβολισμούς, που είχαν σαν αποτέλεσμα το σκοτωμό πολλών επιδρομέων. Η άλωση με επιθέσεις ήταν αδύνατη, διότι το Μοναστήρι είχε βελτιώσει τις οχυρώσεις και τα αμυντικά του στηρίγματα με τις γρήγορες και σωστές επεμβάσεις που έκαναν οι αγωνιστές: Αναγνώστης Χριστόπουλος, Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, Ανδρικός Γιαννόπουλος, Χαράλαμπος Γιαννόπουλος και αρκετοί άλλοι, βοηθοί και συμπολεμιστές τους.

— III —

«...Βόλια, μπαρούτες έχουμε και θα τα μοιραστούμε...»

— III —

Οι Γάλλοι τυχοδιώκτες αξιωματικοί άρχισαν να οργανώνουν την επιχείρηση για το πάρσιμο ή τον εξολοθρεμό του Μοναστηριού. Έφτιαζαν ειδικούς μοχλούς με πρόχειρα μέσα (βαρούλκα), με τους οποίους διοχέτευαν βαριές πέτρες, μέσα στα ανοίγματα των βράχων. Δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα, διότι αποκάτω, υπήρχαν μεγάλα χάσματα και οι πέτρες κατακυλούσαν με θόρυβο, στη βαθιά χαράδρα.

Τότε, έφτασε ο ανεκδιήγητος Ζαντές, σαν από μηχανής Θεός. Έδειξε στους πολιορκητές ένα σημείο επάνω στο ριζιμιά βράχο του Μοναστηριού, που υπήρχε

μία μεγάλη φυσική τρύπα. Αυτή την τρύπα οι Καλόγεροι την είχαν κλείσει, από χρόνια, με φαρδιά και γερά ξύλα και πλάκες. Επάνω είχαν πατικώσει παχύ στρώμα από χώμα και είχαν φυτέψει αγριόχορτα και θάμνους. Αυτά είχαν πυκνώσει και έδειχναν μια κανονική συνέχεια με το υπόλοιπο έδαφος, χωρίς να προκαλούν ούτε την ελάχιστη υποψία. Από κάτω από το βράχο υπήρχε τεράστια σπηλιά, που τη χρησιμοποιούσαν για αποθήκη: σιτηρών, οσπρίων, διαφόρων τροφίμων και άλλων ειδών.

— III —

«..... Καλόγεροι φέρτε ψωμί να φαν τα παλικάρια!.....»

Τηράτε ορέ καλόγεροι, να μη μας μαρτυρήσετε!.....»

— III —

Ύστερα από την υπόδειξη του Ζαντέ, οι εχθροί άνοιξαν την τρύπα κι άρχισαν να ρίχνουν μέσα αναμμένα φρύγανα, ξύλα, θειάφι και άλλα εύφλεκτα υλικά. Όσοι πατριώτες ήσαν εκεί, τραβήχτηκαν προς τα μέσα και στριμώχτηκαν σε χώρους της αντίθετης εσωτερικής πλευράς. Φόβος για μετάδοση της φωτιάς δεν υπήρχε, διότι προστάτευε ο διαχωριστικός βράχος. Ο καπνός σκορπιζόταν από τις χαραμάδες και χανόταν. Το μόνο κακό ήταν το κάψιμο των τροφίμων. Αν η πολιορκία έπαιρνε μάκρος, δεν θα άντεχαν στην πείνα και τη δίψα.

— III —

Ρίζαν φωτιές μες το γκρεμό!...

Πιάσαν γεννήματα φωτιά!

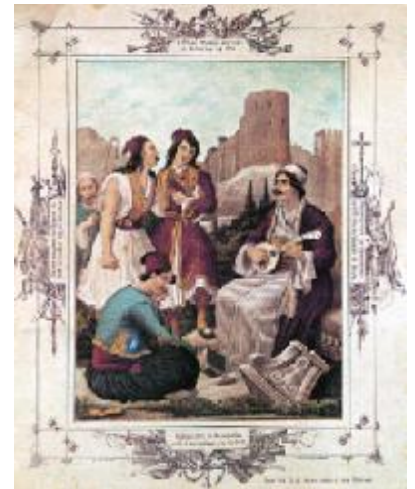
Και εκείνοι τραγουδούσαν!

«Τώρα θα δεις Τουρκαλβανέ,

θα δεις πως προσκυνάνε!...»

και η φωτιά!, τους έσωσε!

Και τ' άρματα..., δεν πιάνουν!...

Οι επιδρομείς, βλέποντας ότι παιδεύονται χωρίς αποτέλεσμα, έριξαν μέσα στη τρύπα νερό και έσβησαν τη φωτιά. Έτσι γλίτωσαν τα μισοκαμένα σπυριά του σιταριού που βρίσκαμε και μαζεύαμε, στα παιδικά μας χρόνια.

Στην συνέχεια, άρχισαν να δένουν με σχοινιά οπλισμένους στρατιώτες με πιστόλες και γιαταγάνια και να τους κατεβάζουν κάτω. Ευτυχώς, που οι δικοί μας τους πήραν αμέσως είδηση και έναν –έναν που κατέβαινε, τον πυροβολούσαν και τον σκότωναν. Αυτό βάσταξε αρκετές ώρες, ώσπου οι πολιορκητές βεβαιώθηκαν ότι η επιμονή δεν τους ωφελούσε σε τίποτε. Είχαν μόνο άσκοπες φθορές και τίποτ' άλλο.

___///___

«...Άγιε μας βλόγα τα σπαθιά!, βλόγα μας και τα χέρια!».

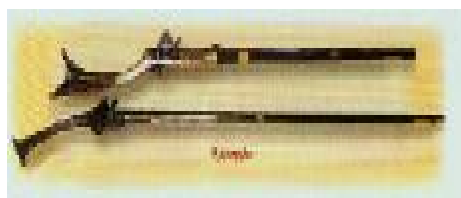
___///___

Πάντως, οι αιωρούμενοι πρέπει να ήσαν σκληροί, παράτολμοι και ικανοί πολεμιστές, διότι παρά τη μειονεκτική θέση τους, κατάφερναν να λαβώσουν μερικούς δικούς μας. Ανάμεσα τους και το δραστήριο Γεώργιο Χριστόπουλο, που έστεκε άγρυπνος επάνω σ' αυτή την επιχείρηση. Οι Τουρκαραπάδες που ήσαν κάτω, μπροστά, σημάδευαν στις χαραμάδες, στις τρύπες και στις πολεμίστρες και πυροβολούσαν αδιάκοπα. Μερικές σφαίρες έβρισκαν το στόχο και τραυμάτιζαν τους πολεμιστές μας. Ένας από τους πληγωμένους ήταν κι ο Ανδρικός Γιαννόπουλος.

Βαλτεσινιώτες
Αγωνιστές:

Σε κάποια στιγμή, ένας Τούρκος έβαλε μια πέτρινη πλάκα στο κεφάλι του για να το προφυλάξει κι έτρεξε να πλησιάσει στην κάτω πόρτα, για να βάλει φωτιά.

Ο Βαλτεσινιώτης Γεώργιος Παναγούλιας* τον σημαδεύει αμέσως και του περνάει το βόλι: «από το ένα μελίγκι εις το άλλο», που λέει ο Φωτάκος. Οι άλλοι που ακολουθούσαν δείλιασαν και γύρισαν πίσω τρεχάλα.

Παναγούλιας -Κούνας

*Βγάνει ο Σουλτάνος μπουγιουρντί να κάψουν του Ζαρέλι
του Παναγούλια τα μαντριά, του Κούνα τα γιατάκια...*

*Σαν τ' αγρικάει ο Χρησταράς κι ο Διαμαντής ατός του,
φιλιούν τα γιαταγάνια τους, φιλιούν **ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΞΥΛΟ!***

Και την Κουφάλα της Κρανιάς*...και παν να πολεμήσουν!

Ήταν Δεκαπενταύγουστο, Της Παναγιάς περνώντας.

**(Κουφάλα της Κρανιάς: “σπιθαμιαίος ναός”, η « προσκυνητάρι»,
που στεγάζεται στην κουφάλα του γέρο-ελάτου)*

*Όμως, δεν παραιτήθηκαν από το σκοπό τους. Μάζεψαν άλλα ξύλα και τη νύχτα τα έκαναν ένα θεόρατο σωρό στη βάση του βράχου, μπροστά στο Μοναστήρι. Σχεδίαζαν να βάλουν φωτιά, να υψωθεί προς τα πάνω, να μεταδοθεί μέσα και να κάψει τους πολιορκημένους. Ο,τι σκαρφιζόταν το σατανικό πνεύμα των Γάλλων τυχοδιωκτών, το έβαζαν σ' εφαρμογή. Οι Έλληνες, όμως, παρακολουθούσαν άγρυπνοι, κάθε εχθρική κίνηση. Άκουγαν τη φασαρία, **αλλά η ασέληνη νύχτα κάλυπτε το εγχείρημα.** Πυροβολούσαν στα τυφλά. Τι κάνουν τότε: **Κόβουν κομμάτια τις φουστανέλες και τα φαρδιά πουκάμισα, τα βουτάνε στο λάδι, τα ανάβουν και τα πετούν έξω, για να βλέπουν. Αυτά, σκάλωναν στις μύτες των βράχων και πρόσφεραν μian άπλετη φωταψία. Έτσι, εξασφάλισαν αλάθευτη ευστοχία. Τα τουρκαράπικα κορμιά, έπεφταν με την αράδα. Οι ζωντανοί έπαιρναν τα πτώματα των σκοτωμένων τους, τα σήκωναν στους ώμους και τα μετέφεραν κάπου ένα τέταρτο μακριά, όπου υπήρχε, κατάκαμπα, το στόμιο μιάς σπηλιάς, που την έλεγαν **Πρόπαντη.** Εκεί μέσα τα έριχναν, για να μη μείνουν εκτεθειμένα και τα φάνε τα όρνια και τα αγρίμια. Όποιος ρίξει πέτρα, δεν ακούει να χτυπάει πουθενά. Γύρευε τι χάος θα υπάρχει αποκάτω...Το λόγο έχουν οι σπηλαιολόγοι μας.***

Απογοητευμένοι οι πολιορκητές, αποφάσισαν να αποχωρήσουν. Κατά τα ξημερώματα, μάζεψαν όσα μετάλλινα αντικείμενα είχαν μαζί τους κι άρχισαν να χτυπούν ομαδικά και δυνατά τα βράχια, προκαλώντας εκκωφαντικό θόρυβο. Ήταν

φαίνεται το τελευταίο τους αποχαιρετιστήριο μήνυμα. Οι δικοί μας, νομίζοντας ότι οι εχθροί έβαλαν σε ενέργεια τίποτε νέα διαβολικά μηχανήματα, άρχισαν να φοβούνται. Νόμισαν ότι, τώρα πιά έφτασε το τέλος τους.

Οι πιο ψύχραιμοι συμβούλεψαν επιτακτικά υπομονή, ώσπου να ιδούν τι ακριβώς συμβαίνει.

Ένας Καλογερόπαπας, λεγόμενος Κυπριανός, αρπάζει το «Δισκοπότηρο» κι αρχίζει να φωνάζει: «Αδελφοί Χριστιανοί! Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες, όπως βρεθήκατε, ελάτε να μεταλάβετε των Αχράντων Μυστηρίων!...».

----- ///

Κρυφά τους λέει ο Γούμενος:
 «Παιδιά για ματαλάβετε....
 Για ξομολογηθείτε .....
 Δεν είναι ο περσυνός καιρός,
 είναι Καλοκαίρι μαύρο!.....
 Θα διώξουμ' ούλη την τουρκιά!...
 Η!... θα χαθούμε ούλοι!...»

Ναι, αλλά τα πράγματα πήραν διαφορετική τροπή. Κουρασμένοι, απελπισμένοι και άπντοι οι εχθροί, από την άκαρπη και αιματηρή αυτή επιχείρηση, αποφάσισαν να παραιτηθούν και να αποχωρήσουν. Αφού ξεκουμπίστηκαν, επακολούθησε «άκρα του τάφου σιωπή». Μερικοί Έλληνες που είχαν σκαρφαλώσει στα απέναντι βράχια και παρακολουθούσαν αθέατοι τα γινόμενα, βλέποντας τους εχθρούς να φεύγουν, κατέβηκαν, πλησίασαν κοντά και φώναξαν στους κλεισμένους να βγούν έξω, διότι ο κίνδυνος πέρασε. Εκείνοι δεν το πίστευαν. Νόμιζαν ότι τους είχαν βάλει οι εχθροί να λένε έτσι, για να τους ξεγελάσουν. Κατά το μεσημέρι, βεβαιώθηκαν ότι δεν δεν διατρέχουν κίνδυνο και λίγοι-λίγοι, φυλαχτά-φυλαχτά, αλλά περήφανα, βγήκαν κι άρχισαν να χοροπηδούν από τη χαρά τους. Ήταν κάτι το απίστευτο. Γλίτωσαν σαν από θαύμα!...

«... Κι είναι μέσα στους σκυφτούς τα παλικάρια ... »

Κ. Παλαμάς

Άρχισαν να καθαρίζουν τον τόπο από τ' αποκαΐδια και να βάζουν μία τάξη στην ακαταστασία. Είχαν όμως και το νου τους, μήπως παρουσιαστούν ξαφνικά οι επιδρομείς και τους αιφνιδιάσουν. Έβαλαν γερές φρουρές ολοτρόγυρα και οι υπόλοιποι έκαναν ήσυχοι και ασφαλισμένοι τη δουλειά τους.

Γέννηση

Μέσα στο μαγειρείο του Μοναστηριού βρήκαν μισοπεθαμένο τον Δημητσανίτη Χρίστο Σπηλιωτόπουλο. Δεν πρόλαβε να μπει στο Μοναστήρι και λούφαξε στο μαγειρείο, πίσω από μια ζαλιά ξύλα. Τη νύχτα που πλησίασαν κοντά οι εχθροί, τον βρήκαν και τον βασάνισαν απάνθρωπα.

Του'κοψαν τα αυτιά και τη μύτη και τον κατατρύπησαν με τη λόγχη. Οι συγγενείς του προσπάθησαν να τον σώσουν, αλλά δεν τα κατάφεραν. Ξεψύχησε στα χέρια τους μουγκρίζοντας από φρικτούς πόνους, σαν το δαμάλι.

*Εσείς, πουλιά της εκκλησιάς
κι αηδόνια στ' Άγιο Βήμα,
για δε λαλείτε θλιβερά
και παραπονεμένα,
μπέλτα και τον ξυπνάγατε,
στην ώρα του θανάτου,
να σας σημώσω τα φτερά,
τα νύχια να χρυσώσω!...*

Ο Εσταυρωμένος στην Πρόθεση

Οι Τουρκαραπάδες, φεύγοντας, πήραν παγανιά τους θάμνους και τα χαμόκλαδα σε μεγάλη έκταση και κατάφεραν να πιάσουν περισσότερα από εκατόν πενήντα άτομα, άντρες και γυναικόπαιδα. Τους πιο δυναμωμένους τους έστειλαν για πούλημα στα Αιγυπτιακά σκλαβοπάζαρα. Μετά την Απελευθέρωση, λίγοι

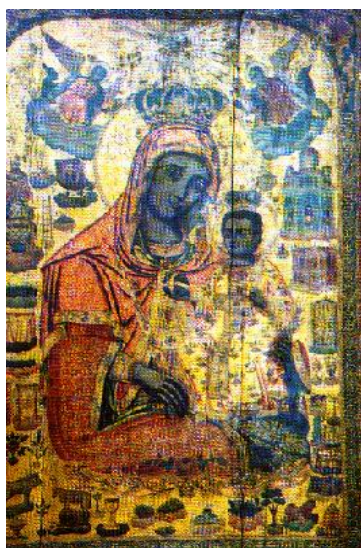
γύρισαν πίσω στην πατρίδα. Ανάμεσά τους και μερικές γυναίκες, που βρήκαν τους άντρες τους παντρεμένους με άλλες, γιατί νόμισαν ότι οι δικές τους είχαν χαθεί για πάντα. Ακόμα ακούγεται το Δημοτικό τραγούδι:

«...Να χαμηλώναν τα βουνά, να ψήλωναν οι κάμποι,...
να σε ήγλεπα Χριστίνα μου κι αμέσως ας πεθάνω».

Πολλά βάσανα και ανεκδιήγητες περιπέτειες πέρασαν στην αλλόκοτη Αραπιά. Μία γυναίκα διηγήθηκε ότι την πούλησαν και την αγόρασαν σαράντα φορές σε μία ημέρα!...

Το Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου, αφού θεράπευσε τα τραύματα και αναπλήρωσε τις φθορές του, συνέχισε τη μοναστική ζωή του, αρκετά χρόνια ύστερα από την Απελευθέρωση. Ήταν ενοριακό και υπαγόταν στη Μητρόπολη της Δημητσάνας. Στα εκεί τηρούμενα αρχεία, μέχρι τα πρώτα χρόνια του αγώνα, σωζόταν ο κτητορικός κώδικας του Μοναστηριού. Αργότερα χάθηκε. Φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκε για φουσέκια, μαζί με άλλα έγγραφα, σε κρίσιμες ώρες του πολέμου.

Σύμφωνα με αμυδρές παραδοσιακές ειδήσεις, έχασε με τον καιρό τη διοικητική του αυτοτέλεια και πέρασε στην εποπτεία της Μονής της Παναγίας:

Αυτό το Μοναστήρι βρίσκεται στα μισά του δρόμου, από Βαλτεσινίκο προς Αγιο- Νικόλα. Σώζεται σήμερα ο μικρός ναός, διακοσμημένος με ωραιότατες αγιογραφίες, κακοποιημένες αφάνταστα από τους εκδικητικούς λογχισμούς των λυσσαλέων αγριαραπάδων.

Κι αυτό το Μοναστήρι έπαθε πολλά κατά την επιδρομή του Μραήμη.

Από το μεγάλο δάσος του, μετέφεραν, χέρι το χέρι, οι στρατιώτες τα ξύλα, για να κάψουν τον Άγιο-Νικόλα στις κρίσιμες στιγμές της πολιορκίας.

Στα χρόνια της βαυαρικής αντιβασιλείας, με σχετικό διάταγμα, διαλύθηκαν σ' όλη τη χώρα όσα Μοναστήρια δεν συγκέντρωναν

έναν ορισμένο αριθμό Μοναχών. Η μπάλα πήρε και τον Άγιο – Νικόλα... Από τότε, και μέχρι σήμερα, ανήκει στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου Βαλτεσινίκο.

____ // ____

Εγώ σας είπα μια βολά

Σας τότεπα τρείς και πέντε:

Βεζίρη-ν-έχω το σπαθί.

Πασά'χω το ντουφέκι.

Ατός μου,... είμαι βασιλιάς,

Ατός μου,.. είμαι Κλέφτης!

____ // ____

* Ο Γεώργιος Παναγούλιας ή Γιωργίκος, είναι γιός του Χρήστου Παναγούλια, στον οποίον αναφέρεται το δημοτικό ποίημα. Ήταν μνημένοι στην Φιλική Εταιρεία, γνωστοί στο Πανελλήνιο, ως οπλαρχηγοί του Κολοκοτρώνη, Πλαπούτα και Δεληγιάννη. Μετά τον ένδοξο θάνατο του Χρήστου στα Τρίκορφα, ο Γιωργίκος, ηγήθει των όπλων του Βαλτεσινίκου. Είναι αυτός που σκότωσε τον Τούρκο αξιωματικό, Λαλαίο, στη μάχη του άγιο-Νικόλα., και αφαίρεσε έτσι την πρωτοβουλία από τον εχθρό, στο κρίσιμο σημείο της μάχης. Ο Νέστορ Μπούμπουλης, διαπιστωμένα αναφέρει στο βιβλίο του και η παράδοση το επιβεβαιώνει. Α.Παναγούλια.

Το απόσπασμα από τη μελέτη του Χρυσόστομου Κριμπά, η γενική εισαγωγή στο θέμα, η επιλογή και η τοποθέτηση των ποιημάτων, η αντιγραφή, η μορφοποίηση κειμένου, η επιλογή της φωτογραφίας και η αποστολή στο INARCADIA, έγιναν από την Παναγούλια-Κουτσούκου Αδαμαντία. Η μετάφραση της εισαγωγής στην Αγγλική γλώσσα, η επεξεργασία και τοποθέτηση της εικόνας έγιναν από την Μάρω Κουτσούκου.

Τα ποιήματα είναι από τα βιβλία:1) «ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ» του Μπάμπη Μουρούτσου, 2)«ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΑΛΤΕΣΙΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΩ ΧΩΡΙΑ» του Ν.Μούμπουλη.

Οι φωτογραφίες είναι από τα βιβλία:1) Μπάμπη Μουρούτσου, «Δημοτικά Τραγούδια της Αρκαδίας», 2) Πέτρου Σαραντάκη, «τα Μοναστήρια της Αρκαδίας», 3) Χρήστου Παπαδημητρακόπουλου, «Βαλτεσινικό ο τόπος μας», 4) «Άπαντα Κολοκοτρώνη», Ιστορικές εκδόσεις, 5) από το Λεύκωμα του ΕΟΤ, 6) ημερολόγιο της Ε.Τ.Ε, 7) Εθνική Πινακοθήκη, 8) Μουσείο Μπενάκη.

Όλες οι αγιογραφίες είναι από το ιστορικό «Παλιομονάστηρο».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

- 1) Τον αξιοσέβαστο δάσκαλό μας, Χρυσόστομο Κριμπά, για την τιμή να διαχειρισθώ την σημαντική του αυτή μελέτη και για όσα πολύτιμα πάντα προσφέρει.
- 2) Τον αξιότιμο πατριώτη μας Γεώργιο Ματσακά, γιατί μου ενέπνευσε την αναγκαιότητα να διασωθεί, προβληθεί και μοιρασθεί η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά του χωριού μας.
- 3) Τον καλό συνάδελφο και φίλο Μπάμπη Μουρούτσο που ευχαρίστως δέχτηκε να χρησιμοποιήσω το σπουδαίο βιβλίο του.
- 4) Τον άγρυπνο φύλακα των θησαυρών της Αρκαδίας, Πέτρο Σαραντάκη, που με πρωτοβουλία του προσέφερε φωτογραφίες από το βιβλίο του.
- 5) Τους καλούς συμπατριώτες και φίλους, αδελφούς Κώστα και Χρήστο Παπαδημητρακόπουλο για φωτογραφίες τους από το αξιόλογο βιβλίο για το Βαλτεσινίκο.
- 6) Την κόρη μου Μάρω, γιατί εξετίμησε τον στόχο αυτής της εργασίας, έκανε τη μετάφραση στην Αγγλική γλώσσα και την επεξεργασία της φωτογραφίας.
- 7) Θα ήταν παράλειψη αν δεν ευχαριστούσα τον πατέρα μου Φώτη Γ. Παναγούλια ο οποίος μας υπενθυμίζει το χρέος απέναντι στους Βαλτεσινιώτες Αγωνιστές.

Ευχαριστώ όλους .

Παλαιό Φάληρο 9/3/2005

Αδαμαντία Παναγούλια- Κουτσούκου

Το παρόν προστατεύεται ως πνευματική ιδιοκτησία κατά
το νόμο: 2121/1993.